

BRUNA KUNTIĆ-MAKVIĆ
Filozofski fakultet
Zagreb

UDK 807 : 378.4 : 93(497.13).

LATINSKI JEZIK U OBNOVLJENOM JEDNOPREDMETNOM STUDIJU POVIJESTI NA FILOZOFSKOM FAKULTETU U ZAGREBU

Abstract: La connaissance de la langue latine est une condition préalable importante dans la formation des spécialistes de différentes orientations. Aussi il serait nécessaire de l'étudier au niveau de l'école élémentaire et de l'école moyenne.

Znanje latinskog jezika bez sumnje je potrebno povjesničaru. Na našem mu je terenu bez toga nedostupan dobar dio izvora od antike pa do prošlog stoljeća, a k tome i latinska djela naših i stranih pisaca od humanizma na ovamo, koja su dijelom i sama izvori, i dijelom već prelaze u stručnu literaturu. Rad na antičkim, srednjovjekovnim i kasnijim latinskim tekstovima trebao bi u okviru seminara prirodno pratiti tok predavanja iz povijesti odgovarajućih razdoblja tijekom studija.

Prvi problem koji to otežava je predznanje studenata. Najčešće ono uopće ne postoji, nešto rjeđe ima opseg što ga daju dvije ili manje godina učenja latinske gramatike na srednjem stupnju obrazovanja, a najrjeđe počiva na višegodišnjem učenju gramatike s čitanjem izvornih tekstova. Većina kandidata dakle istom tijekom studija mora stjecati znanje koje bi već trebala primjenjivati.

To pak otežava drugi problem — organizacijski. Prve dvije godine studija opterećene su naime velikim brojem općih i zajedničkih pomoćnih predmeta. Oni su obvezatni, a oduzimaju trećinu satnice koja je unazad nekoliko godina strogo ograničena. Preostale dvije trećine ukupnog fonda sati dijele se u dvopredmetnom studiju na dva stručna predmeta koja kandidat studira. Zbog toga u prvoj godini studija preostaje za stručne kolegije svakog od tih predmeta po 10 sati tjedno, a u drugoj godini po 9 sati tjedno.

U kasnijim godinama studija satnica je nešto povoljnija za struku, jer otpadaju opći i zajednički predmeti. No latinski je jezik najpotrebniji upravo na početku studija. U prve se dvije godine naime u Zagrebu predaju i polažu stari i srednji vijek. Upravo zbog ograničenog broja sati za struku u prvoj godini, iz programa dvopredmetnog studija povijesti otpao je ne samo latinski kao stručni pomoćni predmet već i pomoćne povijesne znanosti. Preostao je rad na izvorima u seminarima glavnih stručnih predmeta, koji se ne može opteretiti poučavanjem latinskog. Odsjek za povijest ipak zahtijeva da oni njegovi studenti koji nisu imali latinskog jezika na srednjem stupnju obrazovanja pohađaju u prvoj godini studija latinski tečaj koji organizira Odsjek za klasičnu filologiju. Taj je tečaj namijenjen i slušačima drugih studijskih grupa na Filozofskom fakultetu. Niti ima prilike da se izdvoje i posebno usmjeravaju studenti povijesti, niti bi time bili svi obuhvaćeni.

Unazad dvije godine obnovljen je međutim na zagrebačkom fakultetu jednopredmetni studij povijesti. Budući da se njegov broj sati za glavne stručne predmete ne dijeli na pola, ima prostora za pomoćne stručne predmete. Program jednopredmetnog studija povijesti obuhvaća i pomoćne povijesne znanosti i latinski jezik, i to u prvoj godini u njegovom klasičnom obliku, u drugoj u srednjovjekovnom.

U dvije generacije koje su do sada dovršile prvu godinu studija po tom programu iskazao se jasno niz problema koje izaziva manjkavo predznanje kandidata. U svakoj je generaciji otprilike polovina slušača bila bez ikakva predznanja latinskog jezika (u prvoj: 7 od 17, u drugoj 6 od 13, dok je dvoje imalo za sobom manje od dvije godine latinskog na srednjem stupnju obrazovanja). Nije jednostavno oblikovati zajednički program za takav sastav. Jedni drže da raspolažu osnovnim znanjem i da se imaju pravo dosađivati. Njih bi trebalo opteretiti sa što više rada na tekstu, mada je njihovo predznanje rijetko valjana podloga njihovom samopouzdanju. Drugi su impresionirani svime što moraju svladati, pa su skloni dići ruke od toga napora. Njima treba sistematski ponavljati ista osnovna znanja, u što jednostavnijem obliku.

Posljedica je da se kao cilj jednogodišnjeg rada mora postaviti vještina snalaženja u izvornom tekstu uz pomoć rječnika i gramatike. Slušači se nastoje uvijek baviti da prepoznaju karakteristične nastavke i završetke promjenljivih riječi, da bi ih mogli ispravno naći u rječniku i odrediti im ulogu u rečenici. U tu se svrhu intenzivno prelaze deklinacije i konjugacije, uz ukazivanje na sve što je isto, slično ili analogno. Za odstupanja nema vremena: može se samo upozoriti da postoje, i gdje se mogu naći u gramatici. Sintaktičke struk-

ture koje su različite od onih u našem jeziku obrađuju se detaljnije, one koje su iste ili slične opet se samo „lokaliziraju” u gramatici. Forsira se učenje riječi, u početku prema što jednostavnijem izvornom tekstu, u onom obliku u kojem su zatečene, a kasnije na uobičajen način. Tekst je pred očima od početka, s tim da ga — kako odmiče godina — sve manje analizira i raščlanjuje nastavnik, a sve više studenti.

To je način rada koji ima opravdanja doista samo u uskim granicama vremena određenog predmetu (2 sata jednom tjedno kroz godinu dana), predznanja slušača i postavljenog skromnog cilja koji nije da se nauči latinski, već da se naučiš u latinskome snači.

Međutim, ni takav skroman zadatak kandidati ne svladavaju naročito uspješno. U prvoj ih je generaciji predmet položilo šestero, troje je palo i nije ponovilo pokušaj, jedan kandidat — koji je, *nota bene*, dvije imao godine latinskog u srednjoj školi — pao je dvaput. Četvero nije niti izlazilo na ispit. U drugoj generaciji do sada ih je položilo osmoro, pao jedan — ali tri puta — a četvero još nije izlazilo na ispit. Od obje generacije zajedno predmet je položilo 52% kandidata, nije položilo 18%, a uopće nije pristupilo ispitu 30% slušača. U obje generacije najčešća je ocjena trojka, podjednako kod onih s predznanjem i kod onih bez njega. Ukupna srednja ocjena svih koji su polagali je 2,39, a samo onih koji su pozitivno ocijenjeni 3,2. Uspjeh rada u cjelini je osrednji.

Ovi problemi nisu karakteristični samo za studij povijesti, niti samo za zagrebačku sredinu. Postoje svugdje u znanstvenim strukama kojima je poznavanje latinskog jezika neophodan element. Jasno je da se recesija koju latinski jezik doživljava na osnovnom i srednjem stupnju obrazovanja odražava na najvišem. U toj su razini potrebe najveće, a nedostaci u predznanju teško nadoknadivi. Zahtjevi se moraju snižavati do apsurdna.

U takvoj se situaciji više ne bi smjelo govoriti općenito o potrebi poznavanja latinskog jezika, niti je zadatak isključivo klasičnih filologa da na nju upozoravaju. Zainteresirane bi struke trebale što preciznije definirati udio toga znanja u formiranju i radu svojih stručnjaka, ili — još prije — iskazati za što bi na svom području mogle upotrijebiti takvo znanje kad bi kod njihovih specijalista postojalo. Na temelju takvih podataka moglo bi se ispravnije odrediti mjesto latinskog jezika u osnovnom i srednjem obrazovanju.

R É S U M É

Bruna Kuntić-Makvić: LANGUE LATINE DANS LES ÉTUDES
DE L'HISTOIRE A LA FACULTÉ DES LETTRES DE ZAGREB

Les études des différentes branches scientifiques exigent une connaissance préalable de la langue latine. Au cas où elle n'existe pas, ou bien elle n'atteint pas un niveau suffisant, apparaissent des difficultés dans l'organisation des études, dans l'explication et dans l'acquisition de la matière prescrite. Il est difficile de rattraper la connaissance au moment où elle devrait déjà être mise en application. Les études de l'histoire en peuvent être un bon exemple. Les données des deux générations d'étudiants exposées dans cet article démontrent à quelle mesure sa relève important qu'il soit possible de pouvoir acquérir une connaissance suffisante de la langue latine au niveau de l'école élémentaire et de l'école moyenne.